

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

10. ožujka 2022. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Načela prava Unije – Nadređenost – Izravan učinak – Lojalna suradnja – Članak 4. stavak 3. UEU-a – Članak 63. UFEU-a – Obveze države članice koje proizlaze iz presude donesene u prethodnom postupku – Tumačenje pravila prava Unije koje je Sud dao u presudi donesenoj u prethodnom postupku – Obveza davanja punog učinka pravu Unije – Obveza nacionalnog suda da izuzme iz primjene nacionalni propis koji je, prema tumačenju Suda, protivan pravu Unije – Upravna odluka koja je postala konačna jer protiv nje nije podnesen pravni lijek – Načela ekvivalentnosti i djelotvornosti – Odgovornost države članice”

U predmetu C-177/20,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Upravni i radni sud u Győru, Mađarska), odlukom od 6. ožujka 2020., koju je Sud zaprimio 7. travnja 2020., u postupku

„Grossmania” Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft

protiv

VAS Megyei Kormányhivatal,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: A. Prechal (izvjestiteljica), predsjednica drugog vijeća, u svojstvu predsjednika trećeg vijeća, J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi i N. Wahl, suci,

nezavisni odvjetnik: E. Tanchev,

tajnik: M. Krausenböck, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 2. lipnja 2021.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za društvo „Grossmania” Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft, T. Szendrő-Németh, *ügyvéd*,
- za mađarsku vladu, M. Z. Fehér, u svojstvu agenta,

* Jezik postupka: mađarski

- za njemačku vladu, J. Möller i R. Kanitz, u svojstvu agenata,
 - za španjolsku vladu, J. Rodríguez de la Rúa Puig, u svojstvu agenta,
 - za Europsku komisiju, F. Erlbacher, L. Malferrari i L. Havas, u svojstvu agenata,
- saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 16. rujna 2021.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 267. UFEU-a.
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društva „Grossmania” Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft (u daljnjem tekstu: Grossmania) i Vas Megyei Kormányhivatal (Upravni odjel regije Vas, Mađarska) u vezi sa zakonitošću odluke kojom se odbija zahtjev za ponovni upis u zemljišne knjige prava plodouživanja koja su prestala *ex lege* te su izbrisana iz zemljišnih knjiga.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Prilog X. Aktu o uvjetima pristupanja Češke Republike, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Slovačke Republike Europskoj uniji i prilagodbama Ugovorâ na kojima se temelji Europska unija (SL 2003., L 236, str. 33.) naslovljen je „Popis iz članka 24. Akta o pristupanju: Mađarska”. Poglavlje 3. tog priloga, naslovljeno „Slobodno kretanje kapitala”, u točki 2. propisuje:

„Bez obzira na obveze predviđene ugovorima o osnivanju Europske unije, Mađarska može tijekom razdoblja od sedam godina od datuma pristupanja na snazi zadržati zabrane predviđene u svojem zakonodavstvu, važećem u trenutku potpisivanja ovog akta, vezano uz stjecanje poljoprivrednih zemljišta fizičkih osoba koje nemaju prebivalište u Mađarskoj ili koje nemaju mađarsko državljanstvo, s jedne strane, i pravnih osoba, s druge strane. Što se tiče stjecanja poljoprivrednih zemljišta, prema državljanima država članica ili pravnim osobama osnovanima u skladu s pravom druge države članice ne može se ni u kojem slučaju postupati nepovoljnije nego što se s njima postupalo na dan potpisivanja Ugovora o pristupanju. [...]

Državljanima druge države članice koji se u Mađarskoj žele nastaniti kao neovisni poljoprivrednici i koji u toj državi zakonito borave i obavljaju poljoprivrednu djelatnost već najmanje tri uzastopne godine ne podliježu ni odredbama iz prethodnog stavka ni pravilima i postupcima koji se ne primjenjuju i na mađarske državljane.

[...]

Ako postoje dostatni dokazi prema kojima će, po isteku prijelaznog razdoblja, na tržištu poljoprivrednih zemljišta u Mađarskoj doći do teških poremećaja ili postoji rizik od teških

poremećaja, [Europska] komisija na zahtjev Mađarske odlučuje o produljenju prijelaznog razdoblja u trajanju od najviše tri godine.” [neslužbeni prijevod]

- 4 Odlukom Komisije 2010/792/EU od 20. prosinca 2010. o produljenju prijelaznog razdoblja za stjecanje poljoprivrednog zemljišta u Mađarskoj (SL 2010., L 336, str. 60.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 9., str. 290.) prijelazno razdoblje utvrđeno u Prilogu X. poglavlju 3. točki 2. Akta o pristupanju koji je spomenut u prethodnoj točki ovoga mišljenja, produljeno je do 30. travnja 2014.

Mađarsko pravo

- 5 Članak 38. stavak 1. földrőla szóló 1987. évi I. törvény (Zakon br. I iz 1987. o zemljištu) predviđao je da fizičke osobe koje nisu mađarski državljani ili koje jesu mađarski državljani ali stalno borave izvan Mađarske, te pravne osobe koje imaju sjedište izvan Mađarske ili koje imaju sjedište u Mađarskoj, ali je njihov kapital u vlasništvu fizičkih ili pravnih osoba koje borave odnosno imaju sjedište izvan Mađarske, mogu steći vlasništvo nad produktivnim zemljištima kupnjom, zamjenom ili darovanjem samo ako prethodno dobiju odobrenje ministra financija.
- 6 Člankom 1. stavkom 5. 171/1991 Korm. rendeleta (Vladina uredba br. 171/1991) od 27. prosinca 1991., koji je stupila na snagu 1. siječnja 1992., isključuje se mogućnost da osobe koje nisu mađarski državljani, osim osoba koje imaju dozvolu stalnog boravka i onih kojima je priznat status izbjeglice, steknu produktivna zemljišta.
- 7 Termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény (Zakon br. LV iz 1994. o produktivnim zemljištima; u daljnjem tekstu: Zakon iz 1994. o produktivnim zemljištima) zadržao je navedenu zabranu stjecanja, pri čemu ju je proširio na pravne osobe, neovisno o tomu imaju li sjedište u Mađarskoj ili ne.
- 8 Navedeni zakon izmijenjen je, s učinkom od 1. siječnja 2002., na temelju termőföldrőla szóló 1994. évi LV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXVII. törvény (Zakon br. CXVII iz 2001. o izmjeni Zakona br. LV iz 1994. o produktivnim zemljištima), kako bi se također isključila mogućnost da se pravo plodouživanja na produktivnim zemljištima ugovorno uspostavi u korist fizičkih osoba koje nemaju mađarsko državljanstvo ili pravnih osoba. Nakon tih izmjena članak 11. stavak 1. Zakona iz 1994. o produktivnim zemljištima određivao je da se „[z]a ugovornu uspostavu prava plodouživanja i prava uporabe moraju primijeniti odredbe poglavlja II. o ograničenju stjecanja vlasništva. [...]”.
- 9 Članak 11. stavak 1. Zakona iz 1994. o produktivnim zemljištima zatim je izmijenjen na temelju egyesa agrár tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXIII. törvény (Zakon br. CCXIII iz 2012. o izmjeni određenih zakona o poljoprivredi). U novoj verziji koja je proizišla iz te izmjene i koja je stupila na snagu 1. siječnja 2013. navedenim člankom 11. stavkom 1. određivalo se da je „[u]govorno uspostavljeno pravo plodouživanja ništavo ako nije uspostavljeno u korist bliskog obiteljskog srodnika”. Zakonom br. CCXIII iz 2012. također je u taj Zakon iz 1994. o produktivnim zemljištima uveden novi članak 91. stavak 1. u skladu s kojim „[s]vako pravo plodouživanja koje postoji na dan 1. siječnja 2013. i koje je na neodređeno razdoblje ili određeno razdoblje koje istječe nakon 30. prosinca 2032. nastalo ugovorom sklopljenim između osoba koje nisu u bliskom obiteljskom srodstvu prestat će *ex lege* 1. siječnja 2033.”.

- 10 Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (Zakon br. CXXII iz 2013. o prodaji poljoprivrednih i šumskih zemljišta; u daljnjem tekstu: Zakon iz 2013. o poljoprivrednim zemljištima) donesen je 21. lipnja 2013. te je stupio na snagu 15. prosinca 2013.
- 11 Člankom 37. stavkom 1. Zakona iz 2013. o poljoprivrednim zemljištima zadržava se pravilo prema kojem je ugovorno uspostavljeno pravo plodouživanja ili uporabe na takvim zemljištima ništavo ako nije uspostavljeno u korist bliskog obiteljskog srodnika.
- 12 Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény (Zakon br. CCXII iz 2013. o različitim odredbama i prijelaznim mjerama u pogledu Zakona br. CXXII iz 2013. o prodaji poljoprivrednih i šumskih zemljišta; u daljnjem tekstu: Zakon iz 2013. o prijelaznim mjerama) donesen je 12. prosinca 2013. te je stupio na snagu 15. prosinca 2013.
- 13 Članak 108. stavak 1. tog zakona, kojim je stavljen izvan snage članak 91. stavak 1. Zakona iz 1994. o produktivnim zemljištima, glasi:
- „Svako pravo plodouživanja ili uporabe koje postoji na dan 30. travnja 2014. i koje je na neodređeno razdoblje ili određeno razdoblje koje istječe nakon 30. travnja 2014. nastalo ugovorom sklopljenim između osoba koje nisu u uskoj obiteljskoj vezi prestat će *ex lege* 1. svibnja 2014.”
- 14 Nakon objave presude od 6. ožujka 2018., SEGRO i Horváth (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157) članak 108. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama izmijenjen je dodavanjem dvaju novih stavaka, stavka 4. i stavka 5., s učinkom od 11. siječnja 2019., koji glase kako slijedi:
- „4. Ako nakon sudske odluke valja ponovno uspostaviti pravo koje je prestalo na temelju stavka 1., a to pravo zbog formalnog ili materijalnog nedostatka nije trebalo upisati ni u skladu s propisima koji su bili na snazi u trenutku njegova prvotnog upisa, tijelo zaduženo za vođenje zemljišnih knjiga obavještava državno odvjetništvo i prekida postupak do zaključenja istrage državnog odvjetništva i nastavnog sudskog postupka.
5. Postoji nedostatak u smislu stavka 4. u slučaju da:
- (a) nositelj prava uporabe je pravna osoba;
- (b) pravo plodouživanja ili pravo uporabe upisani su u zemljišne knjige nakon 31. prosinca 2001. u korist nositelja koji je pravna osnova ili fizička osoba koja nije mađarski državljanin;
- (c) kada je podnesen zahtjev za upis prava plodouživanja ili prava uporabe, stjecanje prava zahtijevalo je, u skladu s tada važećim propisom, potvrdu ili odobrenje koje je izdalo drugo tijelo i zainteresirana osoba nije podnijela tu ispravu.”
- 15 Na temelju članka 94. Ingtatlan-nyilvánartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (Zakon br. CXLI iz 1997. o zemljišnim knjigama; u daljnjem tekstu: Zakon o zemljišnim knjigama):
- „1. U svrhu brisanja iz zemljišnih knjiga prava plodouživanja i uporabe koja bi trebala prestati na temelju članka 108. stavka 1. [Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama] (u daljnjem tekstu zajedno, u ovom članku, prava plodouživanja), fizička osoba koja je nositelj prava plodouživanja mora, po opomeni koju tijelo zaduženo za vođenje knjiga šalje najkasnije 31. listopada 2014., u roku od 15 dana nakon predaje opomene na obrascu koji je u tu svrhu propisao ministar dati izjavu o

bliskom obiteljskom srodstvu koje ga, ako je to slučaj, veže s osobom navedenom kao vlasnikom nekretnine u dokumentu na temelju kojeg je izvršen upis. Ako se izjava ne preda u roku, zahtjev za potvrdu neće se prihvatiti nakon 31. prosinca 2014.

[...].

3. Ako u izjavi nije dokazano blisko obiteljsko srodstvo ili ako nije predana ikakva izjava u roku, tijelo zaduženo za vođenje zemljišnih knjiga po službenoj dužnosti briše prava plodouživanja iz navedenih knjiga u roku od šest mjeseci nakon isteka roka u kojem je trebala biti dana izjava, a najkasnije 31. srpnja 2015.

[...]

5. Uprava za poslove vođenja zemljišnih knjiga po službenoj dužnosti, a najkasnije 31. prosinca 2014., iz zemljišnih knjiga briše prava plodouživanja koja su upisana u korist pravnih osoba ili subjekata koji nemaju pravnu osobnost, ali mogu stjecati prava koja se mogu upisati u knjige, te koja su ukinuta primjenom članka 108. stavka 1. [Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama].”

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 16 Grossmania, trgovačko društvo sa sjedištem u Mađarskoj, ali čiji su članovi fizičke osobe državljanima drugih država članica, bilo je nositelj prava plodouživanja koja je steklo na česticama poljoprivrednih zemljišta koje se nalaze u Jánosháziju i Duci (Mađarska).
- 17 Nakon što su 1. svibnja 2014. *ex lege* prestala ta prava plodouživanja, u skladu s člankom 108. stavkom 1. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama, nadležno tijelo izbrisalo je ta prava iz zemljišnih knjiga na temelju članka 94. stavka 5. Zakona o zemljišnim knjigama. Društvo Grossmania nije podnijelo žalbu protiv tog brisanja.
- 18 Budući da je Sud u svojoj presudi od 6. ožujka 2018., *SEGRO i Horváth* (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157), presudio da se članku 63. UFEU-a protivi nacionalno zakonodavstvo na temelju kojeg prava plodouživanja koja su prethodno uspostavljena na poljoprivrednim zemljištima i čiji nositelji nisu u bliskom obiteljskom srodstvu s vlasnikom tog zemljišta prestaju *ex lege* i zbog toga se brišu iz zemljišnih knjiga, društvo Grossmania podnijelo je 10. svibnja 2019. Vas Megyei Kormányhivatal Celldömölki Járási Hivatalau (Upravni odjel regije Vas – Okružni ured Celldömölki, Mađarska) zahtjev za ponovni upis njegovih prava plodouživanja.
- 19 Odlukom od 17. svibnja 2019. to je tijelo taj zahtjev proglasilo nedopuštenim pozivajući se na članak 108. stavak 1. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama i članak 37. stavak 1. Zakona iz 2013. o poljoprivrednom zemljištu.
- 20 Upravni odjel regije Vas, kojem je društvo Grossmania podnijelo upravno pravno sredstvo protiv te odluke, potvrdio je tu odluku odlukom od 5. kolovoza 2019. jer su članak 108. stavak 1. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama i članak 37. stavak 1. Zakona iz 2013. o poljoprivrednom zemljištima još uvijek bili na snazi i sprječavali ponovni upis. Što se tiče argumenta koji se temelji na presudi od 6. ožujka 2018., *SEGRO i Horváth* (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157), taj je odjel naveo da se ona primjenjuje samo na određene predmete u vezi s kojima je donesena. Kad je riječ o presudi od 21. svibnja 2019., Komisija/Mađarska (Plodouživanja na poljoprivrednim zemljištima)

(C-235/17, EU:C:2019:432), donesenoj povodom tužbe zbog povrede obveze u pogledu istog nacionalnog propisa, navedeni odjel istaknuo je da je ta presuda relevantna u pogledu naknade štete, ali ne i u vezi s ponovnim upisom prethodno izbrisanih prava plodouživanja.

- 21 Društvo Grossmania podnijelo je protiv odluke od 5. kolovoza 2019. tužbu pred Győrijem Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Upravni i radni sud u Győru, Mađarska), odnosno pred sudom koji je uputio zahtjev.
- 22 Taj sud najprije ističe da, u trenutku odvijanja spora iz glavnog postupka, u nacionalnom pravu nije postojala nijedna odredba na temelju koje bi se društvu Grossmania mogla nadoknaditi šteta koja je nastala zbog prestanka *ex lege* i brisanja njegovih prava plodouživanja.
- 23 Točno je da je u presudi od 21. srpnja 2015., Alkotmánybíróság, (Ustavni sud, Mađarska) smatrao, s jedne strane, da je Magyarország Alaptörvénye (mađarski Temeljni zakon) povrijeđen jer nacionalni zakonodavac u pogledu prava plodouživanja i prava uporabe koja su prestala na temelju članka 108. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama nije donio zakonske odredbe koje omogućuju naknadu izvanredne imovinske štete do koje je došlo ukidanjem tih prava i koja se ne može tražiti u okviru nagodbe između ugovornih strana i da je, s druge strane, pozvao zakonodavca da ukloni taj propust zaključno do 1. prosinca 2015. Međutim, u trenutku odvijanja spora iz glavnog postupka, u tu svrhu još nije bila donesena nijedna mjera.
- 24 Sud koji je uputio zahtjev nadalje pojašnjava da je društvo Grossmania, s obzirom na to da nije moglo ostvariti naknadu štete, imalo samo mogućnost zahtijevati ponovni upis svojih prava plodouživanja. U tom kontekstu, taj sud postavlja pitanje o dosegu obvezujućih učinaka presuda Suda donesenih povodom zahtjeva za prethodnu odluku.
- 25 U tom pogledu podsjeća na to da, u skladu sa sudskom praksom Suda, zbog obvezujuće naravi tumačenja koje je Sud prethodno dao na temelju članka 267. UFEU-a, nacionalni sud koji odlučuje u zadnjem stupnju nema obvezu uputiti zahtjev za prethodnu odluku kada je postavljeno pitanje materijalno istovjetno pitanju koje je već bilo predmet prethodne odluke u sličnom slučaju ili postoji ustaljena sudska praksa Suda koja rješava predmetno pravno pitanje o kojem je riječ, neovisno o naravi postupka na koji se odnosi ta sudska praksa, čak i ako sporna pitanja nisu istovjetna. Također ističe da tumačenje Suda ima *ex tunc* učinak na način da tako tumačeno pravilo nacionalni sud može i mora primijeniti čak i u pravnim odnosima koji su nastali i koji su postojali prije donošenja presude povodom zahtjeva za tumačenje.
- 26 Međutim, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, iz presude od 6. ožujka 2018., SEGRO i Horváth (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157), jasno proizlazi da je članak 108. stavak 1. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama, na temelju kojeg je donesena odluka o kojoj je riječ u glavnom postupku, protivan pravu Unije i da je takvo utvrđenje također valjano i za potrebe glavnog postupka.
- 27 Međutim, taj sud ističe da, za razliku od situacija u kojima je donesena presuda od 6. ožujka 2018., SEGRO i Horváth (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157), društvo Grossmania nije pred sudom osporilo brisanje svojih prava plodouživanja. Stoga se pita mogu li se zaključci koji proizlaze iz navedene presude primijeniti na glavni postupak i, osobito, može li izuzeti iz primjene članak 108. stavak 1. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama zbog njegove suprotnosti s pravom Unije i naložiti tuženiku iz glavnog postupka ponovno provođenje upisa prava plodouživanja društva Grossmania, s obzirom na to da su, osim toga, u međuvremenu stupili na snagu stavci 4. i 5. navedenog članka 108.

- 28 U tim je okolnostima Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Upravni i radni sud u Győru) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Trebali li članak 267. UFEU-a tumačiti na način da se, ako je Sud odlukom donesenom u okviru prethodnog postupka utvrdio da neka zakonska odredba države članice nije u skladu s pravom Unije, ta zakonska odredba ne može primijeniti ni u kasnijim nacionalnim upravnim ili sudskim postupcima, neovisno o tome što činjenice u kasnijem postupku nisu u potpunosti istovjetne činjenicama u ranijem prethodnom postupku?”

O prethodnom pitanju

- 29 Najprije valja podsjetiti na to da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda uspostavljene u članku 267. UFEU-a, na Sudu da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. U tom smislu, Sud mora, ako je potrebno, preoblikovati postavljena pitanja (presuda od 26. listopada 2021., C-109/20, PL Holdings, EU:C:2021:875, t. 34. i navedena sudska praksa).
- 30 U tom pogledu, iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi, kao prvo, da se pitanje suda koji je uputio zahtjev, koje se odnosi na pitanje je li dužan izuzeti iz primjene nacionalni propis koji smatra neusklađenim s pravom Unije, kako ga tumači Sud u presudi donesenoj u prethodnom postupku, u ovom slučaju u presudi od 6. ožujka 2018., SEGRO i Horváth (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157), u vezi s člankom 63. UFEU-a, u okviru spora koji, iako mu je predmet zahtjev za poništenje odluke o odbijanju ponovnog upisa prava na plodouživanje koja su prestala *ex lege* te su izbrisana iz zemljišnih knjiga u skladu s istim nacionalnim propisom, kao što je onaj o kojem je riječ u predmetima koji su doveli do te presude, razlikuje od onih predmeta u kojima se, za razliku od osoba o kojima je riječ u postupku, tužitelj iz glavnog postupka suzdržao od sudskog osporavanja brisanja svojih prava na plodouživanje unutar zakonskog roka.
- 31 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev pita može li, ako u mađarskom pravu ne postoji pravna osnova koja omogućuje naknadu štete društvu Grossmania za štetu koja proizlazi iz prestanka *ex lege* i brisanja njegovih prava plodouživanja, naložiti tuženiku iz glavnog postupka ponovni upis navedenih prava, u skladu sa zahtjevom tog društva u tom smislu.
- 32 U tim okolnostima, pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev valja shvatiti na način da se njime želi saznati treba li pravo Unije, osobito članak 267. UFEU-a, tumačiti na način da je nacionalni sud pred kojim je podnesena tužba protiv odluke kojom se odbija ponovni upis prava plodouživanja koja su prestala *ex lege* te su izbrisana iz zemljišnih knjiga na temelju nacionalnog propisa koji nije u skladu s člankom 63. UFEU-a, a kako ga je Sud protumačio u presudi u prethodnom postupku, dužan, s jedne strane, izuzeti iz primjene taj propis i, s druge strane, naložiti nadležnom upravnom tijelu provođenje ponovnog upisa tih prava plodouživanja, iako brisanje tih prava nije sudski osporavano u zakonskom roku.
- 33 U tom pogledu valja istaknuti da je – iako se sud koji je uputio zahtjev u svojem zahtjevu za prethodnu odluku samo pozvao na presudu od 6. ožujka 2018., SEGRO i Horváth (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157) – nacionalni propis o kojem je riječ u predmetu u kojem je donesena ta presuda i u predmetu iz glavnog postupka također doveo do presude od 21. svibnja 2019., Komisija/Mađarska (Plodouživanja na poljoprivrednim zemljištima) (C-235/17, EU:C:2019:432), koja je donesena povodom tužbe zbog povrede obveze koju je na temelju članka 258. UFEU-a podnijela Komisija.

- 34 Tom je presudom Sud presudio da je Mađarska donošenjem članka 108. stavka 1. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama i na taj način ukidanjem *ex lege* ranijih prava plodouživanja na poljoprivrednim i šumskim zemljištima koja se nalaze u Mađarskoj koja su u vlasništvu izravno ili neizravno državljana drugih država članica, povrijedila obveze koje ima na temelju odredbi članka 63. UFEU-a u vezi s člankom 17. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).
- 35 Međutim, na temelju članka 260. stavka 1. UFEU-a, ako Sud ustanovi da država članica nije ispunila obvezu na temelju Ugovorâ, ta je država dužna poduzeti potrebne mjere kako bi postupila sukladno presudi Suda, koja je postala pravomoćna u pogledu činjeničnih i pravnih pitanja koja su stvarno ili nužno riješena predmetnom sudskom odlukom (vidjeti u tom smislu presudu od 24. siječnja 2013., Komisija/Španjolska, C-529/09, EU:C:2013:31, t. 65. i 66.).
- 36 Stoga, iako su tijela predmetne države članice koja sudjeluju u izvršavanju zakonodavne ovlasti dužna izmijeniti nacionalne odredbe koje su predmet presude zbog povrede obveze na način da ih se uskladi sa zahtjevima prava Unije, sudovi te države članice imaju obvezu, sa svoje strane, osigurati poštovanje presude izvršavanjem svojih zadaća, što osobito podrazumijeva da je na nacionalnom sudu da na temelju pravomoćnosti te presude uzme u obzir, prema potrebi, pravne elemente koji su u njoj navedeni kako bi odlučio o opsegu primjene odredbi prava Unije koje ima zadaću primijeniti (vidjeti u tom smislu presudu od 14. prosinca 1982., Waterkeyn i dr., 314/81 do 316/81 i 83/82, EU:C:1982:430, t. 14. i 15.).
- 37 U ovom slučaju, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je članak 108. stavak 1. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama i dalje bio na snazi kada je donesena odluka o odbijanju ponovnog upisa prava plodouživanja o kojima je riječ u glavnom postupku, pri čemu su se nadležna nacionalna tijela pozvala na tu nacionalnu odredbu kako bi opravdala navedenu odluku. Tako na taj datum mađarska tijela koja su sudjelovala u izvršavanju zakonodavnih ovlasti nisu poduzela mjere potrebne za izvršenje presude zbog povrede obveze iz točke 33. ove presude.
- 38 Neovisno o tome što takve mjere nisu donesene, sud koji je uputio zahtjev ipak je dužan poduzeti sve mjere kako bi se olakšalo ostvarenje punog učinka prava Unije u skladu s uputama iz presude zbog povrede obveze (vidjeti u tom smislu presude od 19. siječnja 1993., Komisija/Italija, C-101/91, EU:C:1993:16, t. 24. i od 18. siječnja 2022., Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, t. 39.).
- 39 U konkretnom slučaju, najprije valja podsjetiti na to da je u presudi od 6. ožujka 2018., SEGRO i Horváth (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157), Sud presudio da članak 63. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalno zakonodavstvo na temelju kojeg prava plodouživanja koja su prethodno uspostavljena na poljoprivrednim zemljištima i čiji nositelji nisu u bliskom obiteljskom srodstvu s vlasnikom tog zemljišta prestaju *ex lege* i zbog toga se brišu iz zemljišnih knjiga.
- 40 Naime, Sud je najprije u točkama 62. do 64. te presude smatrao da se, time što predviđa prestanak *ex lege* prava plodouživanja na poljoprivrednim zemljištima državljana država članica koje nisu Mađarska, predmetnim nacionalnim propisom, samim njegovim ciljem i zbog same te činjenice, ograničava pravo zainteresiranih osoba na slobodno kretanje kapitala zajamčeno člankom 63. UFEU-a, s obzirom na to da im se tim propisom uskraćuje mogućnost da nastave uživati svoje pravo plodouživanja time što ih se sprječava u korištenju zemljišta o kojima je riječ ili u tome da ih daju u zakup kako bi od toga ostvarile korist ili u mogućnosti prijenosa tog prava. Nadalje, u točki 65. navedene presude Sud je dodao da je navedeni propis takve naravi da može odvratiti

nerezidente od ulaganja u Mađarskoj u budućnosti. Naposljetku, u točkama 24., 94. i 107. iste presude, Sud je utvrdio da se to ograničenje slobodnog kretanja kapitala ne može opravdati na temelju elemenata koje je iznijela Mađarska.

- 41 Kao drugo, kad je riječ o tome podrazumijeva li takvo tumačenje članka 63. UFEU-a, koje je dano u presudi u prethodnom postupku donesenoj na temelju članka 267. UFEU-a, za sud koji je uputio zahtjev obvezu da izuzme iz primjene predmetni nacionalni propis, valja podsjetiti na to da, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, tumačenje koje taj sud daje pravnom pravilu prava Unije, u izvršavanju nadležnosti koju mu povjerava članak 267. UFEU-a, objašnjava i precizira značenje i doseg tog pravnog pravila, onako kako ono treba ili je trebalo biti shvaćeno i primijenjeno od stupanja na snagu (presuda od 7. kolovoza 2018., Hochtief, C-300/17, EU:C:2018:635, t. 55.). Drugim riječima, presuda u vezi s prethodnim pitanjem nije konstitutivne, nego isključivo deklaratorne naravi (presuda od 28. siječnja 2015., Starjakob, C-417/13, EU:C:2015:38, t. 63.).
- 42 Stoga, kada je u sudskoj praksi Suda dan jasan odgovor na pitanje o tumačenju prava Unije, nacionalni sud mora poduzeti sve što je potrebno za provedbu tog tumačenja prava (vidjeti, u tom smislu, presudu od 5. travnja 2016., PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, t. 42.).
- 43 Osim toga, na temelju načela nadređenosti, ako nacionalni propis nije moguće tumačiti u skladu sa zahtjevima prava Unije, nacionalni sud koji je u okviru svojih nadležnosti zadužen za primjenu odredaba prava Unije dužan je osigurati njihov puni učinak izuzimajući iz primjene, prema potrebi, svaku odredbu, pa bila ona i naknadna, suprotnu odredbi prava Unije koja ima izravan učinak, a da pritom ne mora zatražiti ni čekati prethodno stavljanje izvan snage te nacionalne odredbe kroz zakonodavni ili bilo koji drugi postupak predviđen Ustavom (vidjeti, u tom smislu, presudu od 24. lipnja 2019., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, t. 58. do 61.).
- 44 Što se tiče članka 63. UFEU-a, na koji se odnosi ovaj zahtjev za prethodnu odluku, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da taj članak ima izravan učinak, tako da se na njega može pozvati pred nacionalnim sudom i on može dovesti do neprimjenjivosti nacionalnih pravila koja su mu protivna (vidjeti, u tom smislu, presudu od 14. rujna 2017., The Trustees of the BT Pension Scheme, C-628/15, EU:C:2017:687, t. 49.).
- 45 U ovom slučaju, s obzirom na to da nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku nije u skladu s člankom 63. UFEU-a, kao što to proizlazi iz presude od 6. ožujka 2018., SEGRO i Horváth (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157), sud koji je uputio zahtjev, kojemu je podnesena tužba za poništenje odluke koja se osobito temelji na tom propisu, dužan je osigurati puni učinak članka 63. UFEU-a izuzimajući iz primjene navedeni nacionalni propis prilikom rješavanja postupka koji se vodi pred njim.
- 46 Valja dodati da istu obvezu imaju nacionalna upravna tijela pred kojima je tužitelj iz glavnog postupka pokrenuo postupak povodom zahtjeva za ponovni upis njegovih prava plodouživanja u zemljišne knjige (vidjeti u tom smislu presudu od 4. prosinca 2018., Minister for Justice and Equality i Commissioner of An Garda Síochána, C-378/17, EU:C:2018:979, t. 38. i navedenu sudsku praksu), pri čemu su ta tijela, protivno toj obvezi, i dalje primjenjivala nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku te su stoga odbila taj zahtjev.
- 47 Kao treće, što se tiče okolnosti da društvo Grossmania u propisanim rokovima nije pred sudom osporilo brisanje njegovih prava plodouživanja, valja istaknuti da sud koji je uputio zahtjev nije objasnio zbog čega takva okolnost može uzrokovati poteškoću za rješavanje glavnog postupka.

Naime, u tom se kontekstu taj sud ograničio na navođenje da se odbijanje nadležnog nacionalnog upravnog tijela da ponovno provede ponovni upis prava plodouživanja tužitelja iz glavnog postupka temeljilo na okolnosti da su članak 108. stavak 1. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama i članak 37. stavak 1. Zakona iz 2013. o poljoprivrednim zemljištima još uvijek na snazi. Međutim, mađarska je vlada u svojim očitovanjima pred Sudom istaknula da je, u skladu s nacionalnim pravom, u nedostatku osporavanja, brisanje postalo pravomoćno i sprečava ponovni upis prava plodouživanja u zemljišne knjige.

- 48 Stoga, iako nije na Sudu da, na temelju suradnje na temelju članka 267. UFEU-a, provjeri točnost pravnog i činjeničnog okvira koji nacionalni sud utvrđuje pod vlastitom odgovornošću, u ovom slučaju ipak nije isključeno da sumnje suda koji je uputio zahtjev mogu proizići iz činjenice da ga pravomoćnost brisanja prava plodouživanja sprečava da za potrebe glavnog postupka izvede sve posljedice koje proizlaze iz utvrđene nezakonitosti nacionalnog propisa o kojem je riječ u glavnom postupku.
- 49 Ako se pokaže da je ta pretpostavka osnovana i kako bi se sudu koji je uputio zahtjev dao koristan odgovor, valja podsjetiti na to da je, na temelju načela postupovne autonomije, na nacionalnom pravnom poretku svake države članice da odredi postupovna pravila za pravna sredstva namijenjena zaštiti prava pravnih subjekata, pod uvjetom, međutim, da ta pravila u situacijama obuhvaćenima pravom Unije nisu nepovoljnija nego u sličnim situacijama podvrnutima nacionalnom pravu (načelo ekvivalentnosti) i da ta pravila nisu, u situacijama obuhvaćenima pravom Unije, nepovoljnija nego u sličnim situacijama na koje se primjenjuje nacionalno pravo (načelo ekvivalentnosti) i da ne onemogućuju ili pretjerano ne otežavaju korištenje pravima koja priznaje pravni poredak Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti, u tom smislu, presudu od 10. ožujka 2021., *Konsul Rzeczypospolitej Polskiej w N.*, C-949/19, EU:C:2021:186, t. 43. i navedenu sudsku praksu).
- 50 Što se tiče poštovanja načela ekvivalentnosti, na sudu koji je uputio zahtjev jest da provjeri to da se u mađarskom pravu mogućnost osporavanja mjere brisanja prava plodouživanja koja je postala pravomoćna, povodom tužbe protiv odluke kojom se odbija zahtjev za ponovno uvrštavanje tih prava, ne razlikuje ovisno o tome povređuje li se tom mjerom nacionalno pravo ili pravo Unije.
- 51 Što se tiče poštovanja načela djelotvornosti, valja naglasiti da, u skladu sa sudskom praksom, svaki slučaj u kojem se postavlja pitanje čini li nacionalna postupovna odredba nemogućom ili pretjerano teškom primjenu prava Unije mora biti analiziran uzimajući u obzir mjesto te odredbe u cjelokupnom postupku, njegovo odvijanje i osobitosti pred različitim nacionalnim sudovima. U tom pogledu valja, prema potrebi, uzeti u obzir načela na kojima se temelji nacionalni pravosudni sustav, kao što su to zaštita pravâ obrane, načelo pravne sigurnosti i dobro odvijanje postupka (presuda od 20. svibnja 2021., *X (Vozila cisterne za UNP)*, C-120/19, EU:C:2021:398, t. 72.).
- 52 Međutim, Sud je već utvrdio da pravomoćnost upravne odluke, donesene nakon isteka razumnih rokova za podnošenje pravnog sredstva, doprinosi pravnoj sigurnosti i da pravo Unije ne zahtijeva da tijelo, u načelu, mora preispitati upravnu odluku koja je postala pravomoćna (presuda od 12. veljače 2008., *Kempter*, C-2/06, EU:C:2008:78, t. 37.). Poštovanje načela pravne sigurnosti tako omogućuje izbjegavanje neograničenog preispitivanja upravnih akata koji proizvode pravne učinke (presuda od 19. rujna 2006., *i-21 Germany i Arcor*, C-392/04 i C-422/04, EU:C:2006:586, t. 51.).

- 53 U ovom slučaju iz spisa kojim Sud raspolaze proizlazi da rok za podnošenje žalbe protiv odluke nacionalnog tijela nadležnog za zemljišne knjige iznosi petnaest dana od njezine dostave i da, u slučaju odbijanja te žalbe, rok za podnošenje tužbe iznosi 30 dana od dostave tog odbijanja. Takvi su rokovi u načelu dovoljni kako bi se osobama o kojima je riječ omogućilo osporavanje takve odluke.
- 54 Međutim, Sud je u biti presudio da nacionalno tijelo može zbog osobitih okolnosti, na temelju načela djelotvornosti i lojalne suradnje koja proizlaze iz članka 4. stavka 3. UEU-a biti dužno preispitati konačnu upravnu odluku. U tom kontekstu valja uzeti u obzir posebnosti situacija i interesa o kojima je riječ kako bi se pronašla ravnoteža između zahtjeva pravne sigurnosti i zahtjeva zakonitosti s obzirom na pravo Unije (vidjeti, u tom smislu, presudu od 20. prosinca 2017., *Incyte*, C-492/16, EU:C:2017:995, t. 48. i navedenu sudsku praksu).
- 55 U ovom slučaju, prava plodouživanja društva *Grossmania* izbrisana su iz zemljišnih knjiga na temelju nacionalnog propisa koji, kao što je to istaknuto u točki 40. ove presude, time što predviđa prestanak *ex lege* prava plodouživanja koja na poljoprivrednim zemljištima imaju državljani država članica koje nisu Mađarska, ograničava, s obzirom na svoj cilj i zbog same te činjenice, pravo zainteresiranih osoba na slobodno kretanje kapitala koje je zajamčeno člankom 63. UFEU-a, a da se to ograničavanje ničim ne može opravdati.
- 56 Osim toga, kao što to proizlazi iz presude od 21. svibnja 2019., *Komisija/Mađarska (Plodouživanja na poljoprivrednim zemljištima)* (C-235/17, EU:C:2019:432), osobito iz njezinih točaka 81., 86., 124., 125. i 129., taj nacionalni propis također ugrožava pravo vlasništva koje je priznato člankom 17. stavkom 1. Povelje jer se njime zainteresiranim osobama po definiciji prisilno, sveobuhvatno i pravomoćno oduzima njihovo postojeće pravo plodouživanja, a da se to ne može opravdati razlogom u javnom interesu, niti je, osim toga, popraćeno sustavom pravodobnog plaćanja pravične naknade.
- 57 Iz tih elemenata proizlazi da nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku, kao i odluke kojima se provodi, istodobno predstavlja očitu i tešku povredu temeljne slobode predviđene u članku 63. UFEU-a i prava na vlasništvo priznatog člankom 17. stavkom 1. Povelje. Osim toga, čini se da je ta povreda imala dalekosežne posljedice jer je, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 50. svojeg mišljenja, pozivajući se na pojašnjenja mađarske vlade u predmetima u kojima je donesena presuda od 6. ožujka 2018., *SEGRO i Horváth* (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157, t. 71.), ukidanje prava plodouživanja utjecalo na više od 5000 državljana drugih država članica različitih od Mađarske.
- 58 U tim okolnostima, s obzirom na dalekosežne štetne posljedice koje uzrokuju nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku i brisanje prava plodouživanja kojim se on provodi, zahtjevu zakonitosti u odnosu na pravo Unije treba pridati posebnu važnost.
- 59 Valja dodati, što se tiče zahtjeva pravne sigurnosti, da je člankom 108. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama, u pogledu prava plodouživanja na koja se isti odnosi prestanak *ex lege* predviđen za 1. svibnja 2014., da bi zatim ta prava, na temelju članka 94. Zakona o zemljišnim knjigama, bila izbrisana iz zemljišnih knjiga putem odluke donesene u tu svrhu.
- 60 Međutim, takav prestanak prava plodouživanja *ex lege* ima za cilj, s obzirom na samu njegovu prirodu, proizvesti učinke neovisno o odlukama o brisanju koje se donose nakon toga, na temelju članka 94. Zakona o zemljišnim knjigama.

- 61 Stoga, čak i ako bi brisanje prava plodouživanja predstavljalo, kao što je to tijekom rasprave istaknula mađarska vlada, samostalni događaj u odnosu na prestanak *ex lege* tih prava, nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku, određujući tako detaljna pravila za takav prestanak, može dovesti u zabludu u pogledu potrebe nositelja prava plodouživanja na koje se odnosi prestanak *ex lege* za osporavanjem kasnije odluke o brisanju radi zaštite njihovih prava plodouživanja.
- 62 Iz toga slijedi da, ako se potvrdi da mađarsko pravo ne omogućuje osporavanje pred sudom, u okviru tužbe protiv odbijanja zahtjeva za ponovni upis prava plodouživanja, mjere brisanja tih prava koja je u međuvremenu postala pravomoćna, ta se nemogućnost ne može razumno opravdati zahtjevom pravne sigurnosti te je stoga taj sud treba odbaciti kao protivnu načelu djelotvornosti i načelu lojalne suradnje koja proizlaze iz članka 4. stavka 3. UEU-a.
- 63 Što se tiče, kao četvrto, pitanja jesu li u okolnostima poput onih iz glavnog postupka nadležna tijela, nakon što izuzmu iz primjene nacionalni propis, u svim okolnostima dužna provesti ponovni upis predmetnih prava plodouživanja ili se to nezakonito ukidanje može ispraviti drugim sredstvima, treba istaknuti da, na temelju načela lojalne suradnje, predviđenog u članku 4. stavku 3. UEU-a, države članice moraju ukloniti nezakonite posljedice povrede prava Unije (presuda od 25. lipnja 2020., A i dr. (Vjetroelektrane u Aalteru i Nevelei), C-24/19, EU:C:2020:503, t. 83.).
- 64 Stoga, nakon presude donesene povodom zahtjeva za prethodnu odluku iz koje proizlazi neusklađenost nacionalnog zakonodavstva s pravom Unije, na tijelima dotične države članice nije samo da izuzmu iz primjene takvo zakonodavstvo, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 43. ove presude, nego i da poduzmu sve druge opće ili posebne mjere prikladne za osiguranje poštovanja tog prava na njihovu državnom području (vidjeti, u tom smislu, presudu od 21. lipnja 2007., Jonkman i dr., C-231/06 do C-233/06, EU:C:2007:373, t. 38.).
- 65 Budući da u pravu Unije ne postoje posebna pravila koja se odnose na načine na koje valja ukloniti nezakonite posljedice povrede članka 63. UFEU-a u okolnostima poput onih u glavnom postupku, takve se mjere mogu sastojati, među ostalim, od ponovnog upisa nezakonito ukinutih prava plodouživanja u zemljišne knjige, s obzirom na to da je takav ponovni upis najprikladniji način da se ponovno uspostavi, barem s budućim učinkom, pravna i činjenična situacija u kojoj bi se zainteresirana osoba nalazila da njezina prava nisu bila nezakonito ukinuta.
- 66 Međutim, kao što je to u biti također istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 55. svojeg mišljenja, u posebnim slučajevima, objektivne i legitimne prepreke, osobito one pravne naravi, mogu se protiviti takvoj mjeri, osobito ako je novi vlasnik, nakon ukidanja prava plodouživanja, u dobroj vjeri stekao zemljišta na kojima su bila prisutna predmetna prava ili su ta zemljišta bila predmet restrukturiranja.
- 67 U ovom slučaju, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri, s obzirom na pravnu i činjeničnu situaciju u trenutku odlučivanja, treba li nadležnom tijelu naložiti da provede ponovni upis prava plodouživanja čiji je nositelj društvo Grossmania.
- 68 Samo u slučaju da se pokaže da je takav ponovni upis stvarno nemoguć, bilo bi potrebno, kako bi se uklonile nezakonite posljedice povrede prava Unije, bivšim nositeljima prava plodouživanja koja su ukinuta dodijeliti pravo na – financijsku ili drugu – naknadu, čija je vrijednost u financijskom smislu prikladna kako bi naknadila gospodarski gubitak koji proizlazi iz ukidanja tih prava.

- 69 Osim toga, neovisno o mjerama iz točaka 65. i 68. ove presude kojima se nastoje ukloniti nezakonite posljedice povrede članka 63. UFEU-a, puna djelotvornost prava Unije podrazumijeva da pojedinci koji su oštećeni povredom tog prava, na temelju načela odgovornosti države za štetu koja im je prouzročena takvom povredom, imaju i pravo na naknadu ako su ispunjene tri pretpostavke; naime, povrijeđeno pravno pravilo mora imati za cilj dodjelu prava pojedincima, povreda mora biti dovoljno ozbiljna i mora postojati izravna uzročna veza između te povrede i štete koju su pretrpjeli pojedinci (presude od 5. ožujka 1996., *Brasserie du pêcheur* i *Factortame*, C-46/93 i C-48/93, EU:C:1996:79, t. 51., i od 24. ožujka 2009., *Danske Slagterier*, C-445/06, EU:C:2009:178, t. 20.).
- 70 Međutim, u ovom slučaju, cilj je članka 63. UFEU-a dodijeliti prava pojedincima, s obzirom na to da se njime, u okolnostima poput onih u glavnom postupku, nositeljima prava na plodouživanje dodjeljuje pravo da im se povredom navedenog članka ne uskrate ta prava (vidjeti, po analogiji, presudu od 14. rujna 2017., *The Trustees of the BT Pension Scheme*, C-628/15, EU:C:2017:687, t. 48.). Isto tako, članak 17. Povelje uspostavlja pravno pravilo čiji je cilj dodijeliti prava pojedincima (presuda od 21. svibnja 2019., *Komisija/Mađarska (Plodouživanja na poljoprivrednim zemljištima)* (C-235/17, EU:C:2019:432, t. 68.).
- 71 Naposljetku, iz sudske prakse proizlazi da je povreda prava Unije dovoljno ozbiljna ako se nastavlja usprkos objavi presude kojom je predmetna povreda utvrđena, presude u povodu zahtjeva za prethodnu odluku ili usprkos ustaljenoj praksi Suda o toj problematici, iz čega je jasno da postupanje o kojem je riječ predstavlja povredu (vidjeti presudu od 30. svibnja 2017., *Safa Nicu Sepahan/Vijeće*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 31. i navedenu sudsku praksu). Međutim, to je ovdje slučaj, kao što je navedeno u točki 37. ove presude.
- 72 Naposljetku, s obzirom na presude od 6. ožujka 2018., *SEGRO i Horváth* (C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157), i od 21. svibnja 2019., *Komisija/Mađarska (Plodouživanja na poljoprivrednim zemljištima)* (C-235/17, EU:C:2019:432) čini se da postoji izravna uzročna veza između povrede članka 63. UFEU-a i štete koju je pretrpjelo društvo *Grossmania* zbog te povrede, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri, ovisno o slučaju.
- 73 Kao peto i posljednje, kad je riječ o okolnosti koja se odnosi na stupanje na snagu stavaka 4. i 5. članka 108. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama, na koju se poziva sud koji je uputio zahtjev, valja istaknuti da taj sud ne objašnjava po čemu su te nove odredbe relevantne za rješavanje spora iz glavnog postupka niti pojašnjava primjenjuju li se one u trenutačnom stadiju postupka. S druge strane, mađarska vlada osporavala je takvu primjenjivost jer se njome u svakom slučaju pretpostavlja postojanje odluke o ponovnom upisu prava plodouživanja društva *Grossmania*, koja u tom stadiju nije donesena.
- 74 U tim okolnostima, dovoljno je pojasniti da članak 108. stavci 4. i 5. Zakona iz 2013. o prijelaznim mjerama također mora biti u skladu s načelom djelotvornosti, kako je navedeno u točki 51. ove presude, što znači da u praksi ne smije onemogućiti ili pretjerano otežati ostvarivanje prava dodijeljenih pravom Unije, kao i s temeljnim slobodama, osobito sa slobodom kretanja kapitala predviđenom u članku 63. UFEU-a.
- 75 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prethodno pitanje valja odgovoriti da pravo Unije, osobito članak 4. stavak 3. UFEU-a i članak 267. UFEU-a, treba tumačiti na način da je nacionalni sud pred kojim je podnesena tužba protiv odluke kojom se odbija zahtjev za ponovni upis prava

plodouživanja koja su prestala *ex lege* te su izbrisana iz zemljišnih knjiga na temelju nacionalnog propisa koji nije u skladu s člankom 63. UFEU-a, a kako ga je Sud protumačio u presudi u prethodnom postupku, dužan

- izuzeti iz primjene taj propis; i
- osim ako nije riječ o objektivnim i legitimnim preprekama, naložiti nadležnom upravnom tijelu da provede ponovni upis tih prava plodouživanja, iako brisanje tih prava nije sudski osporavano u zakonskom roku te je stoga postalo pravomoćno u skladu s nacionalnim pravom.

Troškovi

- 76 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Pravo Unije, osobito članak 4. stavak 3. UEU-a i članak 267. UFEU-a, treba tumačiti na način da je nacionalni sud pred kojim je podnesena tužba protiv odluke kojom se odbija ponovni upis prava plodouživanja koja su prestala *ex lege* te su izbrisana iz zemljišnih knjiga na temelju nacionalnog propisa koji nije u skladu s člankom 63. UFEU-a, a kako ga je Sud protumačio u presudi u prethodnom postupku, dužan

- **izuzeti iz primjene taj propis; i**
- **osim ako nije riječ o objektivnim i legitimnim preprekama, naložiti nadležnom upravnom tijelu da provede ponovni upis tih prava plodouživanja, iako brisanje tih prava nije sudski osporavano u zakonskom roku te je stoga postalo pravomoćno u skladu s nacionalnim pravom.**

Potpisi